

I Västerbottens natur 2018

Året som gått med naturvårdsenheten

Länsstyrelsen
Västerbotten

Nya vägvisningsskyltar efter Kungsleden.
Foto: Patrick Trägårdh

I Västerbottens natur 2018

Ett år går fort – och vilket år vi haft. Den förra regeringens historiskt höga anslag har gett oss möjlighet att satsa stort på att göra naturen tillgänglig, till glädje för både allmänheten och besöksnäringen.

I juni invigde vi det nya naturreservatet Lagnäset i Bjurholm. Reservatet visade upp sig från sin allra bästa sida och den nya hängbron tog besökarna över Öreälven till invigningsplatsen på Lagnäsets slätteräng.

Under året har beslutat om 23 nya och utvidgade naturreservat från kust till fjäll. Vi har genomfört flera skötselinsatser i reservat som naturvårdsbränningar och restaureringar av våtmarker. Dessutom har vi bildat ett nytt marint reservat, Tavasten-Skeppsviksskärgården.

Friluftslivsarbetet har fortsatt ett stort fokus. Under senhösten ordnade vi en välbesökt och uppskattad konferens om friluftsliv. En stor insats för länets friluftsliv har också gjorts av alla deltagare i arbetsmarknadsprojektet Naturnära jobb. Personer långt från arbetsmarknaden har anlagt leder, strandstadat, ställt i ordning rastplatser och mycket annat.

I Vindelälven fortsätter den oroande utvecklingen med en drastisk minskning av antalet laxar. Nu har vi inlett ett långsiktigt arbete tillsammans med flera aktörer för att ta fram åtgärder mot problemet. Varje år inventerar vi rovdjuren i länet. I år har vi testat en ny metod för inventering av Kungsörn som nu ska utvärderas. Vi håller också koll på antalet älgar och tillsammans med Sveriges lantbruksuniversitet har vi tagit fram en ny beräkningsmodell för älgstammen.

Vår årsberättelse har blivit en återkommande publikation som uppskattas av många. Intresserad allmänhet, organisationer vi samarbetar med och uppdragsgivare på statliga verk och myndigheter.

Tack för att ni läser, tar del av vår verksamhet och hör av er till oss.

Välkommen att ta del av vårt arbete i Västerbottens natur 2018!

Björn Jonsson, naturvårdsdirektör

Länsstyrelsens naturbevakare Ulf Eskilsson fyller på en foderautomat för fjällrävar med hundfoder. Tack vare det extra tillskottet av mat har fjällrävarna större chans att överleva.
Foto: Patrick Trägårdh

Innehåll

Åtgärdsprogram för hotade arter	1
Reservatsbildning	3
Reservatsförvaltning	5
Naturnära jobb	11
Naturum	13
Kust och hav	15
Statliga fjälleder	17
Friluftsliv	19
Lokala naturvårdsprojekt	20
Fjällförvaltning	21
Fiske	23
Rovdjur	25
Jakt	27
Naturvårdsenhetens arbetsområden	29

Utgiven av Länsstyrelsen Västerbotten

Utgivningsår: 2019

Text: Personal vid Naturvårdsenheten, Länsstyrelsen Västerbotten

Redaktör och grafisk form: Emma Johansson

Tryckeri: Arkitektkopia Umeå

Upplaga: 500 exemplar

Foto på omslaget: Möte med hökuggla på Kungsleden. Fotograf: Patrick Trägårdh

Åtgärdsprogram för hotade arter

Signalkräfta och kräftpest

Signalkräftan är en invasiv art som tidigare planterats ut i vattendrag i stora delar av Sverige. Idag vet vi att det får katastrofala följder för vår inhemska flodkräfta och det är förbjudet att släppa ut signalkräfter.

I Västerbotten kan signalkräftan inte föröka sig, men den kan bli uppemot 20 år gammal. Under hela sin livstid bär den på kräftpest som smittar och dödar våra inhemska flodkräftor. Att släppa ut signalkräfter är alltså inte bara olagligt utan innebär också att kräftfisket i ett vattendrag kan vara förstört för all framtid.

Fjällgäsen är globalt utrotningshotad. I Sverige är det en av de mest akut hotade fåglarna, men nu ökar antalet sakta men säkert tack vare stödinsatser. Foto: Projekt Fjällgås

Fåglar, fjällrävar, musslor och låsbräken – alla arter ska med

Enligt den kinesiska kalendern var 2018 hundens år – men för Länsstyrelsens arbete med hotade arter var det definitivt fågelns år.

Vi har jobbat hårt för att förbättra framtidsutsikterna för tre hotade fåglar i Västerbotten: fjällgås, ortolansparv och vitryggig hackspett. Dessutom har vi gjort många insatser för länets fjäderlösa arter som hotas av utrotning.

Hoppfullt för fjällgåsen

Hela den svenska populationen av fjällgås bestod av cirka 75 vuxna fåglar 2017. För att rädda fjällgåsen föder Svenska Jägareförbundet i Södermanland och Nordens Ark i Bohuslän upp fjällgäss i fångenskap. Under 2017 släpptes 86 unga fjällgäss ut i fjällvärlden. Vid Länsstyrelsens inventering i Ammarnäs-deltat våren 2018 kunde vi konstatera att 30 av ungfågeln överlevt vintern. Det är den bästa överlevnadsgraden någonsin och ger hopp om fjällgåsens framtid.

Ortolansparven får hjälp av jordbrukare

Ortolansparven har minskat kraftigt i Sverige på grund av det förändrade jordbrukslandskapet. Vi har därför arbetat mot jordbrukare för att informera om enkla insatser som kan hjälpa fågeln. Vi har tagit fram en folder som skickades ut till 150 jordbrukare. Dessutom ordnade vi en uppskattad ortolanvandring på Degernässlätten utanför Umeå. Tillsammans med Stiftelsen Naturvård vid Nedre Umeälven har vi även slyröjt och bränt åkerholmar i naturreservatet södra Degernässlätten för att stoppa igenväxning av sång- och häckningsplatser.

Samarbete för vitryggig hackspett

Våren 2018 var vi med och delfinansierade inventeringen av vitryggig hackspett i Västerbotten. Totalt hittades 17 fåglar som hävdade revir. Det är en markant ökning jämfört med de senaste åren och det högsta antalet i länet på 50 år. Men situationen för vitryggig hackspett är allvarlig då det finns få öppna björk- och lövskogar. Tillsammans med Umeå kommun, Skellefteå kommun, Holmen skog och Projekt vitryggig hackspett hoppas vi kunna bevara livsmiljöer så hackspetten kan fortsätta vara en del av det västerbottniska landskapet.

Fjällräv i Vindelfjällen. Foto: Patrick Trägårdh

Malin König, ÅGP-ansvarig, och Henrik Jensen, naturbevakare har röjt sly för att gynna den hotade fjärlän violetta guldvinge. Foto: Emma Johansson

Ett bra år för fjällräven

I Västerbotten föddes 20 fjällrävskullar och totalt i Sverige och Norge föddes strax över 100 kullar. Det är en rejäl ökning jämfört med 2017 då vi hade 5 kullar i länet och 68 kullar i Sverige och Norge.

Ökningen beror på att det nu blir mer lämmel och sork igen. De senaste två åren har det varit få gnagare i fjällen, men tack vare att Länsstyrelsens naturbevakare kör ut hundmat till våra foderautomater håller sig fjällrävarna friska och starka även under magra år.

Utan stödutfodringen hade fjällrävarna först behövt äta upp sig innan de kunnat producera fler valpar.

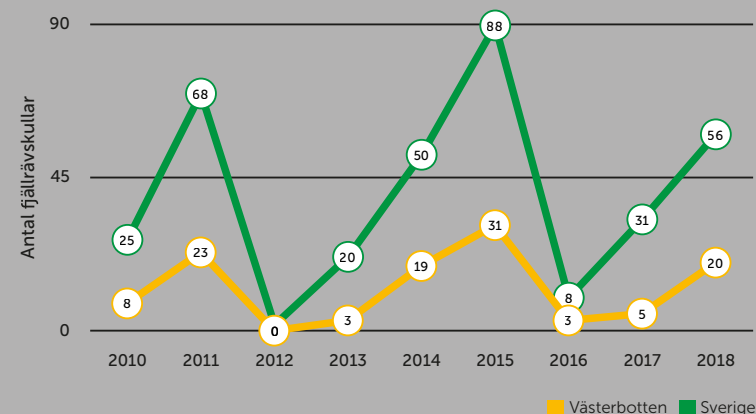
Många fler arter stötts

Under året har vi också fortsatt att stötta älvsrestaureringar för att gynna flodpärlmusslan, vi har slagit en äng för fjärlän violetta guldvinge och diskuterat ängsskötsel för låsbräken med markägare. Vi har även träffat skogsbolag för att diskutera vedlevande insekter och synts i media och förklarat varför man inte ska plantera ut signalkräfter.

Upp och ner för fjällräven

Mängden lämmel styr i hög grad hur många fjällrävar som föds. Det varierar mellan åren och byggs upp till så kallade lämmelår som sedan kraschar till nästan inga alls.

Varje topp i antal fjällrävskullar har varit större än den innan sedan 2011. Blir det en bra lämmelvinter 2018–2019 hoppas vi på många fjällrävsvalpar 2019.

Reservatsbildning

Beslutade naturreservat 2018

Kommun	Antal
Dorotea	3
Nordmaling	2
Norsjö	1
Skellefteå	1
Sorsele	2
Storuman	3
Umeå	1
Vilhelmina	8
Åsele	5

Observera att några av reservaten ligger i två kommuner.

Det nya naturreservatet Blaiken är över 23 000 hektar stort. I det här vackra landskapet kan du vandra i dagar och kanske fiska vid någon av de många småsjöarna. På vintern är det lätt att ta sig in i området via någon av skoterlederna. Foto: Kristina Banstorp

Många fina naturområden bevaras för framtiden

Tack vare de senaste årens höga anslag har vi framgångsrikt kunnat fortsätta hålla en hög takt i reservatsbildningsarbetet. Under 2018 har vi tagit 23 beslut om nya och utvidgade naturreservat.

Förutom att bilda nya naturreservat har vi också gjort inventeringar och jobbat med nya strategier för skydd av skog.

Fjällnära skogar och värdefulla vattendrag

En stor andel av årets nya naturreservat kommer från en tidigare uppgörelse om skydd av fjällnära områden på Statens Fastighetsverks marker. Dessutom har vi gjort en särskild satsning på att bilda naturreservat av fjällnära domänreservat. Domänreservaten bildades i slutet av 1980-talet och Länsstyrelsen har under en längre tid haft i uppdrag att ombilda dem. En ytterligare inriktning har varit att bevara några av länets mest värdefulla vattendrag.

Stor inventering av skog

Under året har vi gjort en större inventeringsinsats för att hitta områden som tillsammans med befintliga naturreservat kan bilda nätverk av biologiskt värdefull natur. Dessutom har vi gjort en riktad satsning för att hitta skyddsvärda sandtallskogar i länet. Totalt inventerade vi 84 områden med en areal på 11 500 hektar, varav 8 000 hektar produktiv skog. En slutsats av inventeringen är att det blir allt svårare att hitta nya skogar med riktigt höga naturvärden. Av över 80 besökta områden är det knappt hälften som har höga naturvärden.

Översyn av strategi för skydd av skog

Länsstyrelsen har tillsammans med Skogsstyrelsen tagit fram en reviderad strategi för skydd av skog. Den nya versionen har en bredare ansats än bara formellt skydd.

Förhoppningen är att skogsbrukets aktörer ska ta hänsyn till den uppdaterade strategin i sitt arbete med landskapsplanering och frivilliga avsättningar. Den tidigare strategin togs fram av Länsstyrelsen tillsammans med Skogs- och vårdstyrelsen 2005.

Många samarbeten

I samband med översynen av strategin har Länsstyrelsen tillsammans med Skogsstyrelsen haft flera dialogmöten med olika intressegrupper. Vi har träffat kommuner, storskogsbruket, små- och mellanskogsbruket, ideell naturvård, allmänningarna, Statens Fastighetsverk och rennärningen. Syftet var att diskutera dels den reviderade strategin och dels hur naturvårdsinsatser kan samordnas för att resurserna nyttjas på bästa sätt.

Träffarna har lett till ett nytt samarbete där myndigheterna tillsammans med företrädare för skogsbruket ska göra två pilotstudier av modellandskap. Idén har tagits emot positivt av alla parter och syftet är att hitta sätt att optimera samordningen av naturvårdsarbetet.

Utökning av Marsfjällets naturreservat

Marsfjällets naturreservat har i år utökats med fjällmassivet Daevnie. Här kan du vandra, åka skidor, köra skoter på lederna, fiska i Vojmán eller kanske ta en paddeltur.

Daevnie-området är av stor betydelse för renskötseln och det är därför mycket viktigt att visa hänsyn när du vistas i området.

Foto: Lena Lundevaller

Hundratusen flodpärlmusslor

Baksjöbäcken är hem för över hundratusen flodpärlmusslor. Den starkt hotade musslan har mycket höga krav på sin livsmiljö. Att de trivs i Baksjöbäcken visar att det är ett rent och biologiskt väl fungerande vattendrag med goda förutsättningar även för andra arter. Därför har bäcken skyddats som ett av länets första sötvattenreservat.

Foto: Länsstyrelsen Västerbotten

Den nya hängbron i Lagnäsets naturreservat.
Foto: Emma Johansson

Invigning, bränning och restaurering av naturreservat

Invigningen av Lagnäsets naturreservat blev en riktig folkfest med många besökare och strålande vackert väder.

Lagnäset är ett av många naturreservat som gjorts mer tillgängliga för besökare under året. Varje år tar vi hand om vindskydd, stugor och broar i naturreservaten. Naturvårdsinsatser som bränningar och restaureringar skapar bättre livsmiljöer för djur och växter.

Invigning av Lagnäsets naturreservat

Den 10 juni invigdes Lagnäsets naturreservat. Över 400 personer deltog i firandet på den blommande slätterängen. Besökarna anlände till invigningsplatsen över den nybyggda 110

meter långa hängbron över Öreälven. Vi bjöd på lunchbaguette och Länsstyrelsens personal guidade i området. Musikern och berättaren Greger Ottosson från Bjurholm underhöll och några besökare vågade sig på ett dopp i Öreälven. Invigningen lockade många Bjurholmsbor eftersom Lagnäset ligger i närheten av samhället. Från Umeå och Vännäs hade vi ordnat bussar som tog besökare till och från invigningen.

Upprustning i 9 000 år gammal natur

Besöksanläggningarna i Gimégolts naturreservat har utökats med två nya broar, ett vindskydd och en ny informationsskylt. Den dramatiska naturen i Gimégolts strax utanför

Sorsele kom till för 9 000 år sedan när en isälva drog fram och skapade en dramatisk klippdal. Idag är reservatet ett populärt besöksmål.

Renoverad stuga i Marsfjällets naturreservat

Matskanstugan i Marsfjällets naturreservat har totalrenoverats invändigt med nya ytskikt och ny kamin. Mellanväggen har tagits bort och stugan har fått en öppen planlösning.

Skyddade områden som förvaltas av Länsstyrelsen

- 367 naturreservat
- 5 naturvårdsområden
- 247 Natura 2000-områden
- 15 naturminnen
- 26 naturvårdsavtal
- 2 djur- och växtskyddsområden
- 1 nationalpark

Över 400 personer var med och firade att Lagnäset i Bjurholms kommun blivit naturreservat. Foto: Emma Johansson

Länsstyrelsen bjöd på lunch, kaffe och kaka vid invigningen av Lagnäsets naturreservat. Foto: Emma Johansson

Det nya vindsyddet i Gimegolts naturreservat.
Foto: Patrick Trägårdh

Skötsel vart 100:e år

Sommaren 2018 genomförde vi kontrollerade naturvårdsbränningar på sammanlagt cirka 100 hektar skogsmark i tre olika naturreservat. Bränningarna genomfördes innan det blev eldningsförbud i Västerbotten.

Ett av de brända områdena ligger i Stavalidens naturreservat i Vindelns kommun, ett område med mycket höga naturvärden. Skogen hade inte brunnit på nästan 200 år och höll långsamt på att förändras från en öppen tallskog till en tät blandskog med mycket yngre granar.

Bränningen genomfördes med största försiktighet en sval och vindstilla dag när det var riktigt torrt i marken. På så sätt överlevde i stort sett alla tallar. Eftersom granar är mer brandkänsliga kommer de att dö bort inom några år på grund av rotskador.

Skogen kommer nu att återgå till en gles, öppen tallnaturskog med brandskadade och döda träd. Det betyder goda förutsättningar för djur, svampar och växter som är beroende av sådana miljöer. Nästa kontrollerade naturvårdsbränning i Stavaliden bör planeras in om sisådär 100 till 150 år.

Naturvårdsbränning i Stavalidens naturreservat, Vindelns kommun. Naturvårdsbränningar har också genomförts i naturreservaten Sjulsmyran i Robertsfors kommun och Isklinten i Umeå kommun. Foto: Andreas Garpebring

Besökare i Björnlandets nationalpark

År	Antal
2013	1 500
2014	1 000
2015	2 500
2016	4 200
2017	6 000
2018	6 500

Vi ser ett växande intresse för friluftsliv och besök i naturreservat och nationalpark. I Björnlandets nationalpark ökar besöksantalet stadigt efter att det nya ledssystemet med två övernattningskojor anlades 2015–2016.

Tomas Staafjord, Länsstyrelsen, tillsammans med deltagare i aktörskursen för Björnlandets nationalpark. Foto: Magnus Hedberg

Våtmarker får nytt liv

Under året har vi påbörjat restaurering av sex olika våtmarker. Ett av områdena ligger i Blylödmyrans naturreservat där värdefulla rikkärr skadats när myren dikades för hundra år sedan. Dikena har nu lagts igen och myren fungerar naturligt igen.

Brånsjöns naturreservat utanför Vännäsby är en viktig rast- och häckningsplats för många fåglar. Här har vi gjort sänkor efter sjöns utlopp vilket gör att grunda vattenpölar kommer att bildas. I pölarna kommer bland annat vadarfåglar att kunna hitta mat.

En tidigare restaurering vid Brånsjön har gjort att den allt mer ovanliga fågeln brushane har återvänt till platsen. Efter årets insats hoppas vi att fåglarna ska trivas ännu bättre. Utöver dessa våtmarker har vi undersökt ytterligare ett tjugotal platser för framtida restaureringar.

Aktörskurs i Björnlandets nationalpark

Björnlandets nationalpark i Åsele kommun är en stor resurs för lokala företag och föreningar. De aktörer som verkar i nationalparken har i sin tur stor betydelse som ambassadörer för nationalparken.

Vi vill gärna utveckla samarbetet med dessa aktörer. Därför har vi genomfört en kurs om Björnlandets nationalpark och värdskap med omkring tio deltagare. Fyra företag, skötselavtalsinnehavare, naturbevakare samt Åsele kommun deltog. Arbetet har hittills resulterat i tre samverkansavtal. Kursen genomfördes tillsammans med Naturvårdsverket och Centrum för naturvåglledning.

Flera är delaktiga i skötseln

För att göra fler lokala aktörer delaktiga i våra skyddade områden tecknar vi skötselavtal med föreningar och privatpersoner. Det kan till exempel handla om att fylla på ved vid grillplatser, genomföra slåtter på en äng eller sköta en vandringsled. Under året har ungefär en miljon kronor betalats ut till föreningar och privatpersoner som utför skötselinsatser i länets naturreservat.

Gränser målas upp

Under året som gått har vi målat gränsmarkeringar i 36 naturreservat. Gränsen markeras med ett vitt band och naturvårdsstjärnan som målas på träd eller stolpar för att visa besökare och intilliggande markägare var reservatets gränser går och var föreskrifterna gäller.

Gränsmålning naturreservat

År	Kilometer
2016	121
2017	154
2018	225

Hanna Johansson Jänkänpää, en av de ansvariga för årets våtmarksrestaureringar, i Vithattsmyrarnas naturreservat. Foto: Hanna Johansson Jänkänpää

Under året har 36 naturreservat försetts med ny gränsmarkering. Foto: Emma Johansson

Röjning vid kapellet i Bjuröklubbs naturreservat. Foto: Skogsstyrelsen

Jobb i naturen en väg till integration

Många mil vandringsleder har röjts, stränder har städats och invasiva arter bekämpats. För deltagarna har Naturnära jobb inneburit språkträning, gemenskap och en väg mot arbetsmarknaden.

Länsstyrelsen har tillsammans med flera andra myndigheter jobbat med regeringsuppdraget Naturnära jobb under 2018. Syftet har varit att skapa enklare vägar till jobb inom de gröna näringarna.

Drygt 110 deltagare

I Västerbotten sysselsattes drygt 110 personer i Skogsstyrelsens arbetslag under 2018. Det har varit spännande att följa deltagarnas utveckling mot alltmer mogna fältningsarbetare och hur de nyanlända deltagarna blivit allt bättre på svenska i de blandade arbetslagen.

Många arbeten i skyddad natur

Jobben har till stor del utförts i skyddad natur och efter kommunala vandringsleder där omkring 170 uppdrag har genomförts. I många fall har det handlat om eftersatt arbete där resurser tidigare saknats.

Länsstyrelsen har samordnat arbetet och Skogsstyrelsens distrikt har arbetslett lagen och genomfört jobben. Länsstyrelsen har också deltagit i nationell och regional styrgrupp och initierat ett kommunalt pilotprojekt i Dorotea kommun.

Ett urval av utförda uppdrag 2018:

- **Strandskötsel** i alla länets kustreservat. Totalt 170 sopsäckar med plastskräp efter 86,5 kilometer.
- **Bjuröklubbs naturreservat:** röjning kring fyr- och kapellplatsen samt Grundskatan
- **Orrbergets naturreservat:** fagning och slåtter för hotade låsbräkenarter
- **Blaikfjällets naturreservat:** röjning av naturstig och äldre slåtteräng
- **Statliga leden Saxnäs-Tomasvallen:** röjning
- **Hjukenåsarnas naturreservat:** under-röjning av tallskog och ledmarkering
- **Björnlandets nationalpark:** bortröjning av contortatall, gränsarbete, ved-utbärning
- **Naturreservaten kring Umeälvens delta och slätter:** röjning för att gynna ortolansparv, tjäroljning av långgramper
- **Brånsjöns naturreservat:** röjning av vandringsled
- **Vajsjöns naturreservat:** röjning kring fågeltorn och längs vandringsled
- **Inventering och avveckling** av videkornell, vresros och lupiner i olika naturreservat
- **Vandringsleden Vindeln-Granö** har iordningställt
- **Närledsystemet i Borgafjäll:** upprustning och nyanläggning
- **Inventering längs Lögdeälven** samt rastplatser åt projektet ReBorN efter Lögdeälven

Arbetslaget i Nordmaling har bland annat städad stränder, anlagt en stig vid Järnasklubb och röjt bort den invasiva arten vresros i naturreservatet Örefjärden-Snöanskärgården.
Foto: Emma Johansson

Naturum

Naturum Hemavan 2018

- 10 000 besökare
- 230 deltog på exkursioner
- 200 deltog på föredrag
- 800 deltog i temadagarna
- 310 deltog i barnaktiviteterna
- 17 bokade grupper med 260 personer kom till naturum

Naturum Ammarnäs 2018

- 4 400 besökare
- 200 deltog på exkursioner
- 320 lyssnade på föredrag
- 340 deltog i barnaktiviteterna
- 18 bokade grupper med 150 personer kom till naturum

Kronprinsessan Victoria åkte skidor vid norra Storfjällets sluttning tillsammans med barn från Hemavan och Tärnaby. Foto: Patrick Trägårdh

Kronprinsessan Victoria på besök i Vindelfjällen

Kronprinsessan Victoria besökte Vindelfjällens naturreservat i april. Sedan följde en händelserik sommar och höst. Det ökande intresset för vandring märks tydligt med fler besökare från både Sverige och utlandet.

Kronprinsessan inledde sitt besök på Tärnaby sameskola och Skytteanska skolan för att sedan skida längs norra Storfjällets sluttning tillsammans med 70 skolbarn. På eftermiddagen fick hon möta sagofiguren Plupp på naturum. Besöket var en del i Kronprinsessans landskapsvandringar där hon besöker alla Sveriges landskap för att uppleva och uppmärksamma vår tillgängliga natur under alla årstider.

Lekfullt om djur och natur

I Ammarnäs var ett tema för 2018 års barnaktiviteter de globala målen i Agenda 2030. Till exempel har vi haft aktiviteter utifrån målen *Ekosystem och biologisk mångfald* och *Hållbar energi för alla*.

Fler barn än någonsin tidigare deltog i naturum i Hemavans aktiviteter. Under vårvintern fick de prova på att bygga bivack, snickra fågelholkar och gå på spårningstur. På sommaren hölls turen *Bland håriga humlor och Köttätande växter* en gång i veckan.

Naturum flyttar ut

Naturum var som vanligt på plats under Gränshandelsmarknaden i Tärnaby. Vi deltog också i Fiskefestivalen i Hemavan Tärnaby med vår mycket uppskattade aktivitet *Hur funkas en fisk*.

Precis som förra året ordnade vi *Sommar-toppar* tillsammans med Visit Hemavan Tärnaby. Syftet är att uppmärksamma alla fina toppturer som går att göra i området. Fina priser lottades ut bland de som bestigit ett antal toppar. Som uppstart erbjöd vi ett par guideade toppturer.

Under Berättardagar i Ammarnäs var en av programpunkterna ett guidat besök på naturum där deltagarna fick öva sig i att berätta om sina upplevelser av djur. Berättardagarna är ett samarrangemang med flera olika aktörer.

Utställningar med foton, vilt och skräp

I Ammarnäs visade vi två fotoutställningar med bilder från Vindelfjällen av Pierina Wester och Oscar Stål. I Hemavan hade vi en tillfällig utställning om vilda djur i Sverige som tagits

fram av Svenska Jägareförbundet. Vi hade dessutom en egen utställning om skräp på fjället. Ett aktuellt ämne eftersom problemen med nedskräpning ökar, framförallt under vintervintern.

Underhåll i Fjällbotaniska trädgården

Säsongen i Fjällbotaniska trädgården blev ovanligt kort på grund av värmen. Vi fick vattna intensivt och redan i slutet av juli hade blommorna blommat ut.

Underhållsarbetet pågick som vanligt och vi hann med en hel del. Ny hässja, en renoverad kåta, nya skyltar längs en stig och nummer-skyltar till odlingsytorna blev resultatet. Lupiner i närområdet är ett växande problem och vi fick jobba hårt för att hålla efter dem under början av sommaren.

Entrén till Vindelfjällen

Vindelfjällens naturreservat är ett av Europas största skyddade områden. På naturum i Hemavan och Ammarnäs finns utställningar om områdets natur och kultur.

Personalen kan berätta mer om sevärdheter, turer, jakt, fiske och andra aktiviteter. Naturum är öppet under vintervintern och sommaren.

Guidad tur med naturum till Ägguovárrie i juli 2018.
Foto: Ethel Åberg

Sagostund med Plupp är en populär barnaktivitet på naturum. Den här gången fick Kronprinsessan vara med. Foto: Patrick Trägårdh

Kust och hav

Havsplanering

Kust- och havsplanering är ett nytt och komplext arbetsfält. Det handlar om hur olika intressen ska kunna samsas. Syftet är att ta fram underlag för hur havet kan användas på ett hållbart och effektivt sätt.

Projektet SeaGIS 2.0 har tagit fram gemensamma kartunderlag för Kvarken-området i Sverige och Finland. Vi har även tagit fram rekommendationer och metoder för en mer samordnad förvaltning i projektet.

Christina Jönander från Länsstyrelsen inventerar en havsvik i projektet Kvarken Flada.
Foto: Anniina Saarinen

Värdefulla kust- och havsområden bevaras för framtiden

Under 2018 bildade vi ett nytt marint naturreservat. Vi har också jobbat vidare med flera projekt som handlar om allt från klimatförändringarnas påverkan på havsmiljön till grunda havsvikar samt kust- och havsplanering.

Tack vare extra resurser från Havs- och vattenmyndigheten har vi de senaste åren kunnat växla upp arbetet med marina naturreservat. Fler områden behöver skyddas för att bevara livsviktiga miljöer för djur- och växtarter samt värna om den biologiska mångfalden. Det är nödvändigt för att miljömålet Hav i balans samt levande kust och skärgård ska kunna uppnås.

Nytt marint naturreservat

Tavasten-Skeppsviksskärgården i Umeå kommun är ett naturskönt kust- och skärgårdsområde med många grunda vikar och orörda skogar. Det är ett populärt besöksmål

bland fågelskådare och fiskeintresserade. På stigen ut till Tavastudden finns en grillstuga och fina klippstränder. Vid Skeppsvik finns stigar som leder längst ut på udden vid Gergrundet.

Ytterligare två områden är på gång att bli marina naturreservat, förhandlingar med mark- och vattenägare pågår. Vi arbetar också med marina utökningar av två befintliga naturreservat, Hertsånger och Holmöarna.

Inventering av bottenfauna och fisk

Under året har vi genomfört ett antal riktade inventeringar för att undersöka skyddsvärda marina områden. Vi har tagit prover från bottenfaunan väster om Holmöarna och inventerat fiskyngel i ett stort antal havsvikar och havsfjärdar. Resultatet visar bland annat att det varit ett gott år för abborre, vilket beror på den varma våren.

Det nya marina naturreservatet Tavasten-Skeppsviksskärgården. Foto: Lars Lindh

För den havslekande harren går det sämre. Varken 2017 eller 2018 hittades några yngel runt Holmögådd. Länsstyrelsen har därför fått pengar från Havs- och vattenmyndigheten för att undersöka situationen noggrannare.

Hur mår havets invånare 2120?

Under året har vi startat upp projektet EConnect där vi under tre år ska undersöka hur havsmiljön kommer att påverkas av klimatförändringarna.

Tillsammans med finska myndigheter ska vi med hjälp av framtidsscenarioer bedöma hur Kvarkenområdets undervattensmiljöer och dess invånare kommer att reagera på högre temperaturer, mer regn och mindre is.

Grunda havsvikar undersöks

I projektet Kvarken Flada har vi undersökt 20 havsvikar i Västerbotten. Vi har kartlagt

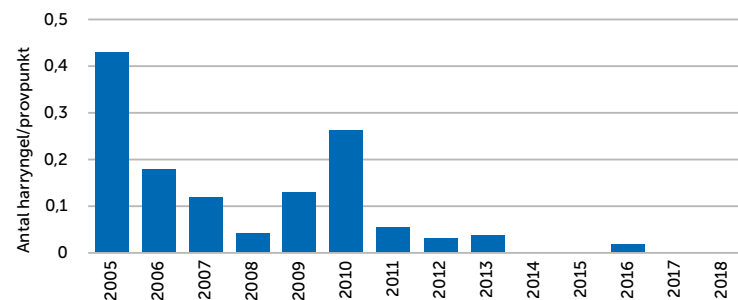
mängden abborrom, fiskyngel, undervattensvegetation, insekter och fladdermöss i vikarna.

I år har vi även samarbetat med SLU Aqua för att undersöka om storspiggen åter upp abborrens yngel i vikarna. Under 2019, projektets sista år, kommer vi att fokusera på restaurering av flador, analys av insamlad data och slutrapportering.

Stort havsplaneringsprojekt avslutat

Projektet SeaGIS 2.0 har gått i mål. Projektets fokus har legat på att skapa gränsöverskridande underlag för havsplanering och havsmiljöförvaltning. Länsstyrelsen har varit projektägare och vi arrangerade en välbesökt slutkonferens i mars. Under våren och sommaren publicerades en handfull rapporter om hållbar blå tillväxt, kust och havsplanering samt ekosystemtjänster i havet.

Harryngel öster om Holmögådd

De senaste åren har vi inte hittat några harryngel öster om Holmögådd, en plats där de tidigare funnits mycket yngel. Länsstyrelsen kommer nu att undersöka situationen närmare för att ta reda på vad som hänt.

Alla vinterleder i Västerbotten har nu god status med väl markerade leder. Foto: Patrick Trägårdh

Fjälleder i toppskick efter flera år av stora satsningar

Nya vägvisningsskyltar, renoverade övernattingsstugor och underhåll av broar och spänger. Den stora satsningen på att rusta upp fjällederna har fortsatt under 2018.

Sedan 2015 har Länsstyrelsen fått extra resurser till de statliga fjällederna. Då var behovet av underhåll stort och arbetet eftersatt. Efter några års hårt arbete är de statliga lederna nu i gott skick.

1 400 vägvisningsskyltar monterade

Under 2017 påbörjades arbetet med att byta ut de blå vägvisningsskyltarna i hela den svenska fjällkedjan. I år har vi satt upp närmare 1 400 skyltar i de norra delarna av länet och nu återstår bara några enstaka skyltar som kommer att sättas upp under 2019.

Renovering av övernattingsstugor

Utöver ordinarie tillsyn och underhåll har vi förbättrat standarden på fyra övernattingsstugor. Stugan i Ljusliden har genomgått en större renovering och fått nya fönster och målad fasad. Övernattingsrummen på nedre plan är totalrenoverade med nya golv, ljuslaserade tak, ny köksinredning och delvis utbytta kaminer.

Övernattingsstugan vid Aivak har målats utvändigt och renoverats invändigt med målning, tapetsering och tätade golv. Rävfallsstugan har lyfts och en ny plintgrund är på plats. Åtnikstugan har målats och området runt huset har röjts.

Nu är det lättare att runda Syttertoppen

Det statliga lednätet har kompletterats med en kort vandringsled från Murtser toppen mot Hemavan. Leden möjliggör nu en tur runt Syttertoppen med lämpliga sträckor mellan övernattingsstugor. Tidigare ledsträckning innebar en "omväg" förbi Laisaliden. Den kompletterande leden har rötsats, målats och skyltats.

Nya stolpar och ledkryss

Under året har vi bytt ut stolpar och ledkryss på några längre sträckor där vinterledsmarkering tidigare varit undermålig. Vi bedömer nu att samtliga leder, med undantag för några korta delsträckor, har en vinterledsmarkering av god status.

Nybyggen och underhåll 2018

- 1 400 nya fjälledsskyltar
- 2 600 ledkryss
- 1 km spång
- 90 km röjning
- 49 km sommarledsmålning och viss röjning
- 4 större renoveringar av rastskydd och övernattingsstugor
- 2,8 km ny vandringsled från Murtser toppen tillbaka mot Hemavan
- 5 småbroar

Naturbevakare Mattias Oskarsson monterar upp nya skyltar efter Kungsleden. Totalt finns 120 mil statliga fjälleder i Västerbotten.
Foto: Patrick Trägårdh

Konferensen *Mötesplats friluftsliv* bjöd på uteaktiviteter av bland andra Naturnära jobb och Mittgruppen, samverkan mellan fyra fiskevårdsområden i Lycksele kommun. Foto: Emma Johansson

Samverkan och utveckling av länets friluftsliv

Länsstyrelsens arbete med att samordna friluftslivsarbetet i länet har rullat på i hög takt med flera träffar och möten under året.

Den 15 november ordnade vi konferensen *Mötesplats friluftsliv* i Lycksele med omkring 100 deltagare. Syftet var att samla människor från kommuner, myndigheter, destinationer, föreningar, företag och intresseorganisationer.

Omfattande program, inspiration och erfarenhetsutbyten

Landshövding Magdalena Andersson inledde och avslutade dagen. Programmet bestod av tre huvudtalare, 16 utställare, fem föreningar som ordnade uteaktiviteter och 15 presentatörer under fem eftermiddagssessioner. I utvärderingen instämmer 96 procent av deltagarna helt eller delvis i att konferensen kommer att vara användbar för dem.

Fler arrangemang

Under året har Länsstyrelsen ordnat två välbesökta och uppskattade träffar. En kommunträff om kartering och planering för friluftsliv samt tätortsnära natur i maj och en träff för erfarenhetsutbyte om anordningar för friluftsliv i oktober.

Långsiktigt arbete

Mötesplats friluftsliv liksom kommun- och tematräffar är en del av vår långsiktiga strategi för att lyfta friluftslivet i länet utifrån de nationella friluftslivsmålen. Förutom nätverksarbete och deltagande i olika samarbeten har vi påbörjat en regional kartering av friluftslivs-områden. Under 2019 kommer vi att prioritera processtöd till kommuner som arbetar med kartering och värdering av områden för friluftsliv samt utvecklingsplaner för friluftsliv.

Jerry Engström, FriluftsByn, var en av talarna på vår konferens *Mötesplats friluftsliv*. Foto: Emma Johansson

Några av årets aktiviteter

- Workshop på Nationell tanke-smedja för friluftsliv tillsammans med Skellefteå kommun
- Kommunträff
- Nationell träff för friluftslivs-samordning tillsammans med Länsstyrelsen Norrbotten
- *Håll dig frisk i vardagsnära natur!* Aktivitet under SEE-veckan tillsammans med Landstinget
- Erfarenhetsutbyte om anordningar för friluftsliv
- Konferensen *Mötesplats friluftsliv*

Lokala naturvårdsprojekt

Lokala
Naturvårds
satsningen

Mängder med projekt för natur och friluftsliv

Under 2018 har hela 51 LONA-projekt pågått utspridda i nästan hela länet. Totalt har över två miljoner betalats ut i projektstöd.

Under 2018 har 20 projekt avslutats och tio nya beviljats. Det totala värdet av de nya projekten är över 11 miljoner kronor. Länsstyrelsen fördelar stödet som bidrar med upp till 50 procent av projektkostnaderna.

Integration i naturen

Av de nya projekten handlar tre projekt om integration i naturen med aktiviteter i totalt sju kommuner. Umeå naturskola kommer i projektet Våga vara ute att utbilda skolpersonal i Nordmaling, Vindeln, Vännäs, Robertsfors och Umeå i hur man visar naturen för personer med ingen eller med liten naturvana.

Liknande projekt är också på gång i Skellefteå och Norsjö, Schysst i Skellefteå respektive Pumpjärn – integration i Bastuträsk. Sedan tidigare pågår flera andra projekt med samma fokus, till exempel Natur för alla i Dorotea och Vandringsled Vindeln-Granö i Vindeln.

Stor mångfald av projekt

LONA-bidraget är ett projektstöd som i första hand vänder sig till kommuner och föreningar. Under 2018 har projekt funnits i 14 av länets 15 kommuner. Stödet kan sökas för projekt som inriktar sig på naturvård och/eller friluftsliv.

Under 2017 startades många projekt som handlade om vandringsleder och flottleds-återställningar. Sedan tidigare pågår projekt som handlar om digital fiskeinformation, handikappanpassade fiskeplatser, planering för friluftsliv, kanotguide, äldres utevistelse, tätortsnära reservat, naturinformation, sjörestaurering, tätortsnära vandringsleder, ekosystemtjänster med mera.

Nya LONA-projekt 2018

Projekt	Kommun	Total kostnad (kr)	Beviljat bidrag (kr)
Djupkartering av Umeälven och sjöar i vattensystemet	Lycksele	240 000	120 000
Pumpjärn – integration i Bastuträsk	Norsjö	736 000	205 000
Schysst i Skellefteå	Skellefteå	500 000	250 000
Invasiva arter – inventering och bekämpning av lupiner	Skellefteå	525 000	262 500
Flottledsåterställning i Risån	Skellefteå	4 000 000	225 000
Vandringsstig i Hemavan	Storuman	969 000	200 000
Våga vara ute	Umeå	3 424 300	675 000
Pollinerande insekter i Västerbotten	Umeå	510 412	170 000
Naturvårdsåtgärder och naturinformation i Arboretum Norr	Umeå	316 000	158 000
Friluftspan för Umeå kommun	Umeå	420 000	175 000
Totalt		11 640 712	2 440 500

Vilka projekt finns nära dig?

Alla pågående och slutförda projekt finns i LONA-registret på Naturvårdsverkets hemsida. Där kan du se vilka projekt som finns i din kommun.

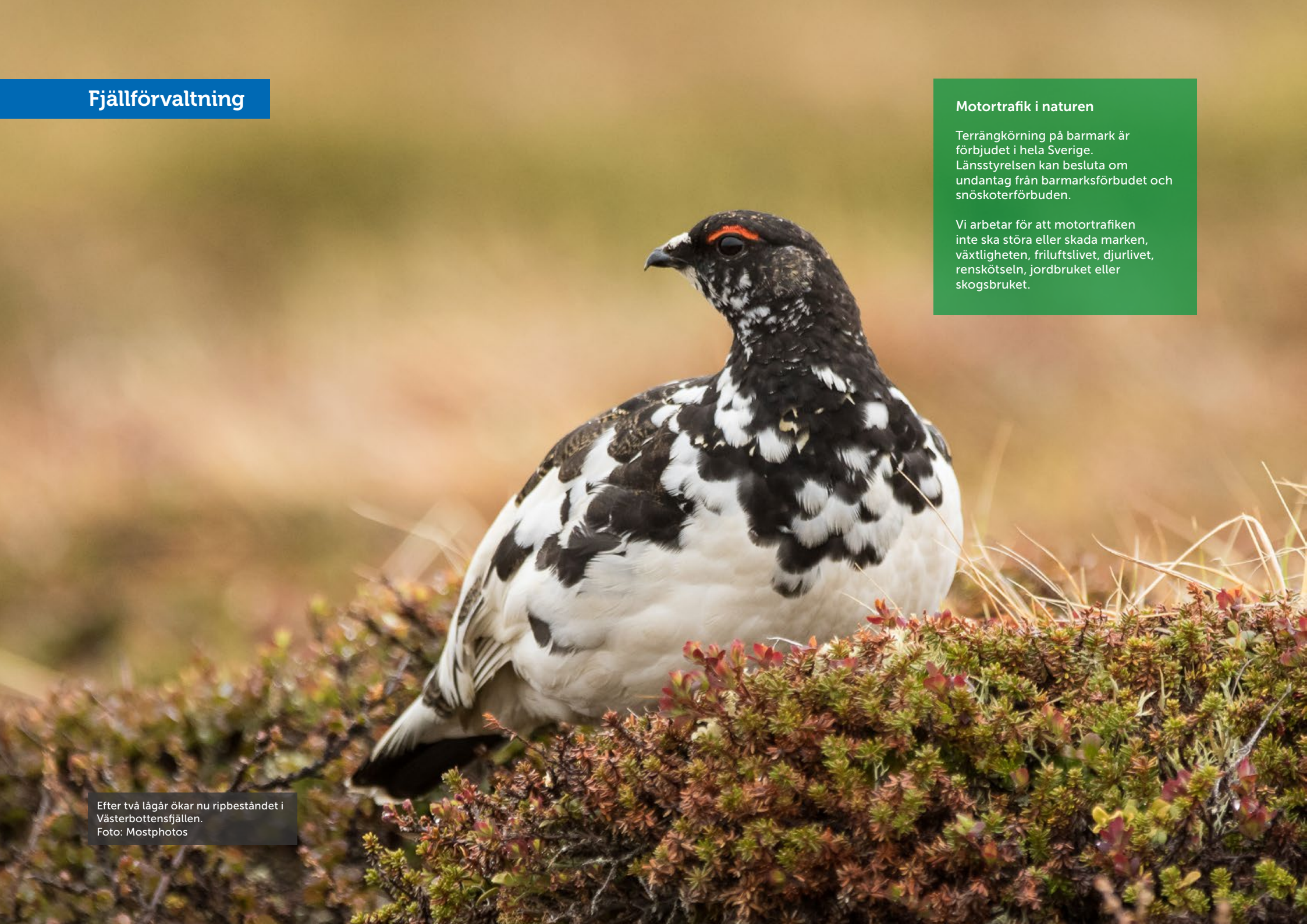

Umeå kommun driver flera LONA-projekt. Ett av dem är *Upptäck stadens natur* där kommunen ordnat naturdagar för allmänheten och tagit fram en tryckt guide till grönområden i Umeå. Foto: Matz Glantz

Motortrafik i naturen

Terrängkörning på barmark är förbjudet i hela Sverige. Länsstyrelsen kan besluta om undantag från barmarksförbudet och snöskoterförbuden.

Vi arbetar för att motortrafiken inte ska störa eller skada marken, växtligheten, friluftslivet, djurlivet, renskötseln, jordbruket eller skogsbruket.

A black and white speckled ptarmigan is perched on a mossy bush. The bird has a black head with a red eye-ring and a black beak. Its body is covered in black and white speckled feathers. The background is a blurred, warm-toned landscape.

Efter två lågår ökar nu ripbeståndet i Västerbottensfjällen.
Foto: Mostphotos

Vi arbetar för långsiktig hållbarhet i Västerbottensfjällen

Riporna ökar igen och de nya reglerna för småviltsjakt har fortsatt god effekt på jakttrycket.

Ripinventering, småviltsjakt, rennäringsfrågor och terrängkörning är delar av Länsstyrelsens arbete med förvaltning av fjällområdet.

Uppåt för ripbeståndet

Årets ripinventering visar att ripbestånden nu har vänt uppåt efter ett par år med färre fåglar och svag reproduktion. Antalet ripor under sensommaren närmade sig ett normalår, men vi får vänta ett år eller två innan vi förhoppningsvis får ett toppår igen.

Den fina sommaren och det begränsade rovdjurstrycket resulterade i ett mycket bra år för skogshönsen, vilket vi också såg i de fjällnära barrskogarna.

Nya regler för småviltsjakt

Sedan hösten 2017 råder nya regler för småviltsjakten som ger tre veckors förtur till svenska jägare. Jakten 2018 följer ett liknande mönster som 2017 med en topp av jägare under premiärveckan 25–31 augusti och en andra topp från 16 september när småviltsjakten öppnat även för utländska jägare.

Långsiktigt arbete för rennäringen

Länsstyrelsen har under året utfört tillsyn enligt det nya beslutet om högsta renantal från 2017. Beslutet bygger på de betesresurser som finns för renskötseln i Västerbotten och ska bidra till att säkra en långsiktigt hållbar rennäring. För att anpassa samebyarnas nuvarande antal renar till det nya beslutet har vi påbörjat en process för att justera ner antalet renar i länet. Under 2018 har det omfattat en sameby.

Vi har även uttalat oss i ett antal ärenden gällande exploatering på mark med renskötselrätt. Ett stort fokus under senare delen av året var de inledande samråden med Trafikverket om Norrbotniabanans första sträckor.

Stöd till renskötsel

Samebyarna har i år kunnat ansöka om 7,3 miljoner kronor i bygdemedel, pengar som betalas ut som kompensation för vattenregleringar. Exempel på åtgärder som går att söka medel för är skiljningsanläggningar, renvaktarstugor, GPS-utrustning och utrustning till utfodring.

Vi administrerar även Samefondens medel som går till underhåll av anläggningar för renskötsel. Under året beviljades knappt 700 000 kronor till samebyarnas underhåll av

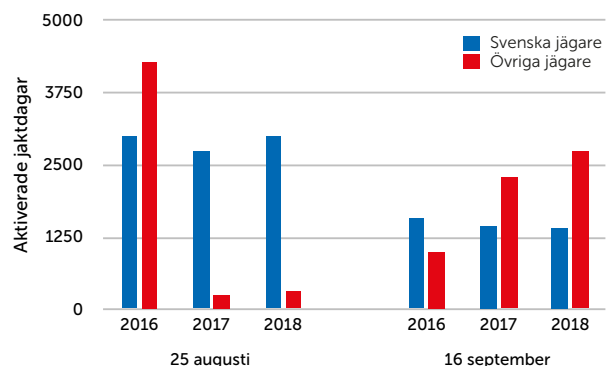
stängsel. Byaskiljande stängsel på strategiska sträckor är viktiga för att hålla isär renar mellan olika samebyar.

Terrängkörning

Under året har vi informerat arrendatorer och fiskerättsinnehavare om reglerna för terrängkörning. Vi har även gått ut med information till länets älgjaktlag om vikten att köra försiktigt och ta hänsyn till naturen då motorfordon används för att hämta skjutet vilt.

Tillsammans med polisen har vi gjort gemensamma tillsynsinsatser av terrängkörning. Både på vintern i områden där skotertrafiken är reglerad och under barmarkssäsongen. Det är polisen som ansvarar för att se till så terrängkörningsförbud på barmark och snötäckt mark följs.

Antal jägare småviltsjakt hösten 2016–2018

Jakttrycket på ripor har tidigare varit hårt under jaktstarten i augusti. De nya reglerna har resulterat i ett mer jämt jakttryck under hela hösten.

Grafiken visar antalet aktiverade jakt dagar för svenska och övriga jägare under första tre veckorna respektive de kommande veckorna under hösten.

Länsstyrelsen ska främja rennäringsens utveckling, bland annat genom att stödja utvecklingsprojekt och bevaka rennäringsens intressen i samhälls- och miljöplaneringen. Foto: Mostphotos

Fiske

Upp och ner för laxbestånden

För drygt 20 år sedan var Västerbottens laxbestånd mycket svaga. Det berodde på höga fiskekvoter i havet och sjukdomen M74 som drabbade många laxar.

Från mitten av 90-talet vände kurvan uppåt. Mängder av lax vandrade upp i älvarna, vilket inneburit ett uppsving för sportfisket. Den positiva utvecklingen beror främst på reglering av fisket i Östersjön och höjda tiaminnivåer i lax.

Tyvärr sker nu en minskning av tiaminnivåerna igen, och framför allt i Vindelälven har den positiva utvecklingen vänt nedåt.

Smoltfällan i Åbyälven. En laxsmolt är en laxunge på två till fyra år som vandrar ut till havet för att växa till sig. Laxen stannar ett till tre år i havet för att sedan återvända till älven för att föröka sig. Foto: Skellefteå kommun

Allvarlig situation för laxen i Vindelälven

Antalet laxungar i Vindelälven har minskat drastiskt de senaste tre åren. Siffrorna är nu på samma nivå som de sämsta åren i början på 90-talet, då situationen ansågs katastrofal.

Laxungarna har minskat snabbt och många vuxna laxar dör på sin väg tillbaka till Vindelälven för lek. Symptomen påminner om sjukdomen M74, men vi kan inte se någon direkt utlösande faktor. Allt tyder på att flera samverkande faktorer orsakar laxdöden, bland annat brist på ämnet tiamin (vitamin B1).

Många honor som dör

Döda laxar har hittats framförallt i de nedre delarna i Umeälven, där fiskarna passerar på sin väg till Vindelälven. Dödligheten verkar vara större hos fiskar som kommer under första delen av säsongen. Det är till stor del honor, vars rom som kläcks under våren styr hur många laxyngel det sedan kan bli.

Våra undersökningar visar även en kraftig minskning av antalet laxungar i några andra vattendrag. Det kan tyda på att det inte bara är Vindelälven som drabbats av försämrad fiskhälsa med minskat antal laxungar som följd.

Vad gör vi nu?

Länsstyrelsen går nu igenom alla undersökningar som gjorts i Vindelälven för att skapa ett underlag för 2019 års åtgärder. Det görs i samarbete med Havs- och vattenmyndigheten (Hav) och Sveriges lantbruksuniversitet (SLU). En trolig åtgärd är begränsningar i laxfisket efter kusten samt i Ume- och Vindelälven.

Vi har även inlett ett långsiktigt arbete för att kunna förvalta laxen i Vindelälven på ett mer strukturerat sätt. Arbetet kommer att ske i nära samarbete med berörda parter, till exempel fiskerättsägare, fiskare, forskare och myndigheter. Målet är att ta fram en förvaltnings-

plan för lax- och havsöring som omfattar hela sträckan från kustområdet och upp i Vindelälven. Det är ett omfattande arbete som kommer att vara klart först om några år.

Smoltfällan på plats i Åbyälven

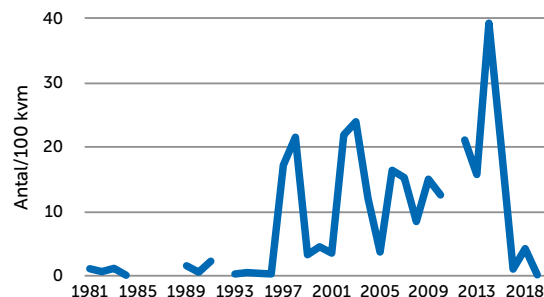
Efter några år i Lögdeälven flyttades vår smoltfälla till Åbyälven inför 2018. Med hjälp av fällan räknar vi laxungar, så kallade smolt, som börjat sin vandring ut till havet. Det är en bra metod för att få en bild över laxbeståndet i en älv. Vi skiftar vattendrag med några års mellanrum. På så sätt får vi mer kunskap om de olika älvarna och förvaltningen kan anpassas till deras specifika förhållanden.

Mellan 17 maj och 29 juni märktes lax- och öringsmolt i Åbyälven. Genom fångst och återfångst kan totalmängden utvandrande smolt skattas. Projektet fortsätter 2019 och det är först då vi kan börja analysera och jämföra resultat mellan åren.

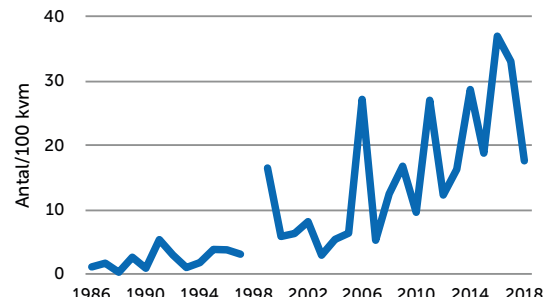
Strömförhållandena i älven varierade mycket under säsongen, vilket försvårade arbetet med fällan. Vårens snösmältning gick fort vilket ledde till höga flöden. När smältvattnet runnit undan följde låga och ibland extremt låga flöden. Trots det lyckades Skellefteå kommun, som skötte driften av fällan, fånga och märka smolt på ett bra sätt.

Efter årets arbete har vi fått värdefull kunskap om hur fällan ska placeras och justeras efter vattenföringsförhållandena. Det betyder förhoppningsvis effektivare fångst kommande år. Utöver smoltfällan undersöker vi också lax- och öringspopulationer i Åbyälven med elfiske.

Årsungar av lax i Vindelälven 1981–2018

Årsungar av lax i Åbyälven 1986–2018

Kurvorna visar medelantal av laxårsungar per 100 kvadratkilometer på hösten.

Data för några år saknas på grund av högvatten som gjort att undersökningarna inte kunnat genomföras.

Smolten leds in i den runda trumman av långa ledarlar. Sedan hamnar den i en mindre bassäng där fisken hävas upp för att vägas, mätas och märkas. Sedan släpps den ut igen en bit uppströms fällan. Foto: Skellefteå kommun

Rovdjur

Kungsörn. Foto: Ola Jennersten IBL/N

Ståtlig rovfågel

Kungsörnen är Sveriges näst största rovfågel och kan ha ett vingspann på 190–225 centimeter. En vuxen fågel kan väga mellan tre och sex kilo. I norra Sverige häckar kungsörnarna främst i barrskog och i fjälltrakterna.

Kungsörn räknas och illegal björnatel upptäckt

I år har vi testat en ny metod för inventering av kungsörn. Vid björnjakten avslöjades en illegal åtel och intresset för rovdjur har som vanligt varit stort från allmänheten och media.

Under 2018 fanns det återigen en varg i länet, antalet järvar ökade sakta och antalet lodjur höll sig på en ovanligt stabil nivå.

Ny metod för att räkna kungsörn

Vid traditionell inventering av kungsörn besöks reviren en gång per säsong. I år har vi testat en ny metod som bygger på att kungsörnarnas revir besöks vår, sommar och höst. Syftet är att få fram en säkrare metod för att ta reda på hur många ungar som kläcks. Metoden testades i 15 utvalda revir i Sorsele och Storumans kommuner och försöket var en del av Naturvårdsverkets översyn av inventeringssystemet.

I år var det förhållandevis få örnhäckningar i Västerbotten. Totalt 90 revir beboddes av kungsörn, vilket är en bra siffra. Men bara 24 par fick ungar, totalt 28 stycken. En orsak till att det blev få häckningar kan vara de stora snömängderna som låg kvar sent på våren.

Varg i länet under slutet av året

Det såg länge ut att bli ett år utan varg i Västerbotten, men i slutet av året dök det upp en varg vid länsgränsen till Norrbotten. Vargen orsakade en del problem för rennäringen, och när den började revirmarkera i början av 2019 fälldes den vid skydds jakt för att undvika stora problem under renarnas kalvning på våren.

Vargen var en hane född i Gävleborgs län. Han var tredje generationens ättling till invandrade vargar från öst, men bedömdes ändå inte ha tillräckligt stor genetisk betydelse för särskilt hänsynstagande.

I slutet av oktober spårades också två stora hunddjur väster om Umeå. Spårningen var för kort för att vi ska veta säkert om det faktiskt rörde sig om varg. Vi vet inte var de två djuren befinner sig nu.

Diskussion om åtlar

En åtel är en plats med föda som placerats ut av människor för att locka till sig djur. Inför licensjakten på björn anmälades 12 åtlar till Länsstyrelsen. För att undvika att björnar börjar förknippa människor med mat finns en lång rad villkor som behöver uppfyllas för att få tillstånd att använda åtel vid jakt.

Analys av maginnehållet hos fällda björnar visade att några av dem ätit från oanmälda åtlar. Det är olagligt och Länsstyrelsen polis-anmälde en åtel som vi fick kännedom om.

Rester vid den polisanmälda åteln där björnar matats med kex, sockerbitar, vingummi och nötkräm i glasburkar. Det är olagligt att använda åtel som inte godkänns av Länsstyrelsen vid björnjakt.

Lodjur och järvar ganska stabila

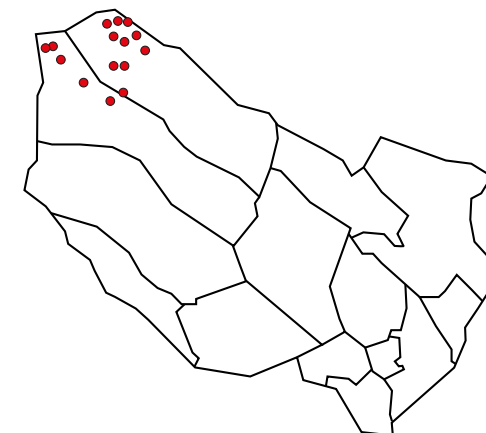
Årets inventering visar att lodjuren fortsätter att ligga på en jämn nivå med 27,5 dokumenterade föryngringar. I vanliga fall brukar lodjursstammen variera mer mellan åren men de senaste åren har stammen varit stabil. Järvpopulationen ökade något men ligger fortfarande under länets miniminivå på 23 föryngringar. Totalt konstaterades 22 föryngringar inom länets gränser.

Vi informerar om rovdjur

En av våra viktigaste uppgifter är att informera om rovdjur på olika sätt, och intresset är stort. Under året har Länsstyrelsens rovdjurhandläggare ofta syns i media. Sociala medier blir också en allt viktigare kommunikationskanal för oss.

En bra källa för information om stora rovdjur är den nya rapporten *Rovdjur i norra Sverige* som tagits fram av länsstyrelserna i de fyra nordligaste länen. Rapporten är ett komplement till de regionala förvaltningsplanerna för lo, järv, björn, varg och kungsörn.

Intensivinventering av kungsörn 2018

Punkterna visar de 15 revir där vi testat en ny metodik för inventering av kungsörn.

Inventeringsåret 2017–2018

Lodjur	27,5 honor med ungar*
Järv	22,5 honor med ungar*
Varg	Ingen**
Kungsörn	24 lyckade häckningar
Björn	Ca. 350 individer

* Halva föryngringar kan uppstå när djuren rör sig över gränsen i ett annat län eller i Norge.

** Inventeringsåret slutade den 30 september 2018. Efter det uppehöll sig en varg kring Sorsele.

Jakt

Länsstyrelsen beslutar om jakttidens längd för älg, efter samråd med Viltförvaltningsdelegationen. Det antal älgar som jägarna ska fälla bestäms av bland annat älgthet, skador på skog, foderprognoser, trafikolyckor och förekomst av rovdjur. Foto: Mostphotos

Antal fällda djur skyddsjakt

Art	2017	2018
Skarv	110	40
Gråsäl	18	18
Vikaresäl	1	3
Björn	9	4
Lodjur	6	1
Järv	3	1

Antal fällda djur licensjakt

Art	2017	2018
Älg totalt	13 064	12 548*
Vuxna älgar	7 846	7 888*
Älgkalv	5218	4 660*
Björn	20	28
Lodjur	9	16

* Inte slutgiltiga siffror

Ny modell underlättar förvaltningen av älg

Enligt förvaltningsplanerna för älgjakt ska **14 590 älgar** fällas i Västerbotten under jakten 2018–2019. Målet är en älgstam med cirka 21 000 älgar i länet efter jakt.

Länets fem älgförvaltningsområden har under året reviderat avskjutningsmålet i älgförvaltningsplanerna. Målet på 14 590 fällda älgar är något lägre än förra året, men syftet är fortfarande att älgstammen ska minska, bland annat för att betesskadorna ska bli färre.

Nytt sätt att räkna älgstammen

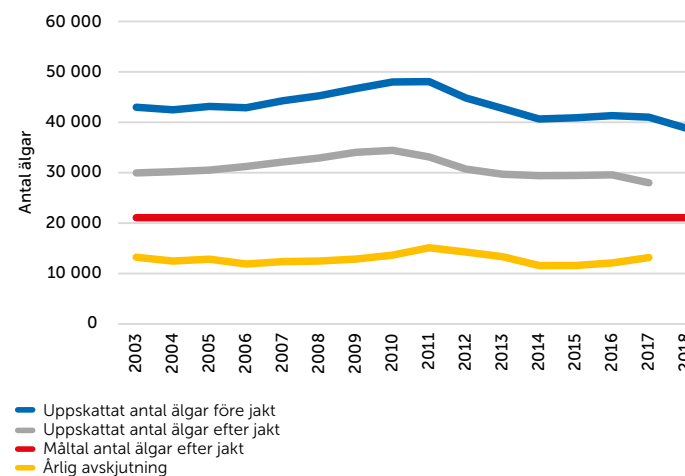
Vi har tillsammans med Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) drivit ett projekt för att ta fram en ny beräkningsmodell för älgstammen. Modellen gör det möjligt att bättre uppskatta

älgstammens storlek före och efter jakt. Projektet har resulterat i ett bra verktyg som alla län i landet kommer att kunna ha nytta av i sin älgförvaltning.

Nya skötselområden för kronhjort

Västerbottens kronhjortsstam fortsätter att växa, det syns inte minst i statistiken för den årliga avskjutningen. Kronhjort finns främst i kustlandet, från Umeå och söderut ner mot länsgränsen till Västernorrland. Här har vi tidigare haft fyra registrerade kronhjorts-skötselområden som jagar enligt treåriga skötselplaner. Från och med i år finns nio skötselområden för kronhjort i länet.

Älgjakt i Västerbotten

Målet är att älgstammen efter jakt (grå linje) ska ligga på cirka 21 000 älgar (orange linje).

Älgstammen närmar sig målnivån, men det är fortfarande en bit kvar.

Jakthund redo för älgjakt. I Västerbotten börjar jakten i september. Foto: Mostphotos

Som ett steg i att få till bättre samarbete i förvaltningen har skötselområdena justerats så gränserna sammanfaller med de älgskötselområden som finns i området. På så sätt kan planering och samförvaltning av älg och kronhjort bli enklare.

Licensjakt efter rovdjur

Under årets licensjakt efter björn fick 28 björnar fällas. Jakten skedde i två olika delområden, ovanför och nedanför odlingsgränsen, varav högst 18 av de 28 fick fällas i det nedre området. Samtliga 28 björnar fälldes och jakten var över efter bara sju dagar.

Licensjakten efter lodjur skedde i två olika delområden där totalt 16 lodjur fick fällas. Västra området utgjordes av fjällkommunerna. Östra

området utgjordes av de övriga kommunerna i länet. Sex lodjur fick fällas i det västra området och tio i det östra. Samtliga 16 lodjur fälldes och jakten gick relativt fort, i snitt sköts cirka två lodjur per dag. Det sista lodjuret sköts på förmiddagen fredagen den 9 mars, den nionde jaktdagen.

Skyddsjakt på säl och skarv

Länsstyrelsen har lämnat yttrande till Naturvårdsverket inför beslut om skyddsjakt efter gråsäl och vikaressäl. Vi framhåller att skyddsjakten på säl är komplex och att licensjakt bör införas. Vi har också beslutat om skyddsjakt på skarv. Skyddsjakten på säl och skarv är till för att gynna kustfisket och minska problemen för yrkesfiskare.

Naturvårdsenhetens arbetsområden

Åtgärdsprogram för hotade arter (ÅGP)

För att rädda djur- och växtarter som riskerar att dö ut driver Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten och länsstyrelserna ett gemensamt arbete för att ta fram och genomföra åtgärdsprogram. Allt från markägare och allmänhet till kommuner, myndigheter och företag är involverade. I Västerbotten är det Länsstyrelsen som driver arbetet.

Reservatsbildning

Naturresevat är det vanligaste sättet att skydda värdefull natur på ett långsiktigt sätt i Sverige och i många andra länder. Länsstyrelsen arbetar med att bevara de mest värdefulla delarna av Västerbottens natur. Det handlar om att hitta, inventera och så småningom skydda de allra finaste skogarna, sjöarna, vattendragen, myrarna och havsmiljöerna. Områdena skyddas för att bevara biologisk mångfald och skapa goda förutsättningar för friluftsliv.

Reservatsförvaltning

Skötsel och förvaltning av de skyddade områdena ska i första hand säkra de värden som gjorde att områdena en gång skyddades. Skötsel av naturtyper och arter bevarar den biologiska mångfalden och utveckling av friluftslivet gör naturen mer tillgänglig. Länsstyrelsen förvaltar nationalparker, naturresevat, naturvårdsområden, Natura 2000-områden, naturminnen och växt- och djurskyddsområden.

Naturnära jobb

Naturnära jobb var en regeringssatsning under 2018 för att skapa enklare vägar till jobb inom de gröna näringarna. Satsningen riktade sig till nyetablerade i Sverige och personer som varit utan arbete en längre tid. Skogsstyrelsen, länsstyrelserna och flera andra myndigheter deltog i satsningen.

Naturum

Ett naturum är ett centrum för besökare till ett naturområde. I Sverige finns 31 naturum där du kan lära dig mer om djur, växter, geologi och kulturhistoria som format området. Naturumen i Västerbotten förvaltas av Länsstyrelsen.

Kust och hav

Länsstyrelsen har ett ansvar att ta fram och sprida kunskap om den marina miljön. Det marina arbetet innebär både att utöka skyddet av den marina miljön och att förbättra kunskapen om länets undervattensmiljö. Till skillnad från land så har vi relativt dålig kunskap om utbredningen av olika naturtyper och arter i havet. Det saknas helt enkelt kartor av undervattensmiljön.

Statliga fjälleder

Det statliga ledsystemet i fjällen i Västerbotten består av vandringsleder, skidleder och skoterleder. Länsstyrelsen ansvarar för att sköta en stor mängd stugor, broar och spänger längs lederna.

Friluftsliv

Länsstyrelsen arbetar för att länet ska ha ett rikt friluftsliv och att naturen ska vara tillgänglig för alla. Det huvudsakliga uppdraget är att stötta, stimulera och samordna kommunernas arbete med friluftslivsfrågor. Genom bättre kunskap, planering och tillgängliggörande av naturen, framför allt i människors närhet, kan friluftsliv bli en större del i människors vardag.

Lokala naturvårdsbidrag (LONA)

LONA är ett statligt bidrag till projekt som på olika sätt skyddar och tillgängliggör naturen. Projekten kan pågå i upp till fyra år. Kommuner kan årligen, antingen själva eller tillsammans med lokala intressenter, ansöka om pengar via länsstyrelserna. LONA-bidraget kan uppgå till halva projektkostnaden.

Fjällförvaltning

Statens mark ovan odlingsgränsen i Västerbotten förvaltas av Länsstyrelsen tillsammans med Statens Fastighetsverk. Det är ett område på cirka 1,2 miljoner hektar och består av allt ifrån fjäll, skog, vatten och myrmark.

Fiske

För att återskapa och bevara livskraftiga fiskbestånd stödjer vi flera fiskevårdsprojekt. Länsstyrelsen har också det regionala ansvaret för att utveckla fiskerinäringen. Det innefattar allt från att se till att fiskeripolitiken får genomslag i länet till att ta initiativ för att utveckla näringen och informera regeringen om problem och möjligheter.

Rovdjur

Till de stora rovdjuren räknas lodjur, järv, björn, varg och kungsörn. Alla arter har en fast förekomst i Västerbotten förutom vargen, som endast dyker upp då och då.

Länsstyrelsen har uppdraget att förvalta rovdjuren. Till de viktigaste uppgifterna hör att ta fram regionala förvaltningsplaner, genomföra inventeringar, hantera licens- och skyddsjakter, betala ut bidrag till förebyggande åtgärder och ersättning för skador orsakade av rovdjur samt att informera om arterna

Jakt

I Länsstyrelsens viltförvaltning ingår bland annat information till jägare och markägare, registrering av jaktområden, tilldelning av licenser samt att samla in och sammanställa avskjutningsstatistik. Det finns en särskild viltförvaltningsdelegation som fattar övergripande beslut om viltförvaltningen.

Naturvårdsenheten på Länsstyrelsen
Västerbotten i Björnlandets nationalpark.

Länsstyrelsen Västerbotten

Storgatan 71 B, 901 86 Umeå

www.lansstyrelsen.se/vasterbotten

vasterbotten@lansstyrelsen.se

010-225 40 00